

ÜLKEMİZDE HARİTA KADASTRO ETKİNLİKLERİNDE "ÖZEL SEKTÖR"

Dr. Erol KÖKTÜRK
Yük. Müh. Erdal KÖKTÜRK

1. GENEL ANLAMDA ÖZEL SEKTÖR

Devlet girişimlerinin tümü olan kamu sektörünün karşısı olarak kullanılan özel sektör, özel anamal ve girişim sahiplerinin oluşturduğu kesimdir.

Anamalcı toplumsal yapılarda, mal üretiminde kamu sektörünün yanında yer alan özel sektör, devletin ve toplumun örgütlenmesine koşut olarak değişen ağırlıklara sahip olur.

Özel sektör, özellikle liberal ekonomiyi benimsemiş toplumlarda, sistemin çok önemli bir ögesi olarak ortaya çıkar. Hatta, anamalcı ekonominin klasikleri, kuramcıları ve uygulayıcıları tarafından "kendisine karışılmaması gereken", "düzeni bozulmaması gereken", "serbest bırakılması gereken" bir öge olarak, özel bir önemle açıklanır. Sistemin odağına konulur.

Ancak devletin yapısı sosyal adaletçi bir özellik taşıyorsa, ekonomiye karışma ve yön verme söz konusu olacaktır. Bu durumda özel sektörün serbestlikleri azalır, mal ve hizmet üretimine sınırlamalar getirilir. Ekonominin bazı sektörleri devletin denetiminde tutulurken, mal ve hizmet üretimi doğrudan devlet eliyle ve değişik kamu örgütleri aracılığıyla gerçekleştirilir.

Günümüzde, birçok anamal ülkede karma ekonomi dizgesi geçerlidir. Devletin yönlendirici rolü kabul edilmiştir. Bu çizgide, yararçı bir yaklaşımla özel sektör olanaklarında en üst düzeyde yararlanılmaya çalışılır.

Özel sektör, kendi ekonomik yaklaşımı sonucu, üretim sürecinde, emeğin sömürülmesine dayalı bir işlerliği kurar. Varlığını sürdürmesi ve kendisini yenilemesi, anamal, anapara biriktirmesine bağlıdır. Öncelikle kendisine, ama dolaylı olarak topluma dönük ticari yapısı, onun devingen olmasını, büyümesini, rekabet etmesini, bu amaçlardaki çok yönden iyi örgütlenmesini gerektirir.

Özel sektör, tekdüze bir yapı göstermez. Anapasına, potansiyellerine ve örgütlenmesine göre, küçük çaplı atölye işletmeciliğinden, holdingleşmeye-kartelleşmeye-tröstleşmeye dek varan bir basamaklar dizisini oluşturur. Tüm çaba, bu basamakları çıkabilmektir.

Ülkemizde, 1932'lerde benimsenen devletçi politikanın, çok partili döneme geçilen 1946'larda kademeli olarak, 1950'ler sonrası ile büyük bir hızla terk edilmeye başlandığı bilinmektedir. Ülkemizde benimsenen karma ekonomi sistemi ile devlet birçok sektörde ağırlığını sürdürebilmiştir. Özellikle KİT'ler aracılığı ile mal ve hizmet üretimi birçok dalda topluma yönelik çabalar olarak değerlendirilmektedir.

Ancak, 1980 yılının 24 Ocak kararlarıyla, ithal ikamesi desteğinde yürüyen ülke ekonomisinde ortaya çıkan tikanıklık ve ekonominin amaçlarının derinleşmesi

karşısında, ihracata dönük bir ekonomik büyümeye doğru görece bir yapısal değişim başlatılmıştır.

Bu kararların ardından, iç tüketime yönelik üretim yapan özel sektörün önemli bir daralma sürecine girdiği ve yeni koşullara ayak uyduramadığı, bununla beraber, dışsatum için özel sektör potansiyelinin yetersiz olduğu, ülke ekonomisinde bu koşullara tam olarak uyum sağlayamadığı bu nedenle istenilen sonuçların elde edilemediği daha sonra anlaşılacaktır. Özel sektör içindeki ayrışmanın önemli boyutlara ulaştığı bu dönemde, holdingleşme eğiliminin arttığı, ancak bunun ayrıcalıklı kesimlerde yoğunlaştığı gözlenmiştir. Daha sonra, KİT'lerin özelleştirilmesi ya da birçok hizmetin özel sektör eliyle yaptırılması eğilimi giderek güçlendirilmiştir. Önceleri kanunun kendi eliyle ve olanaklarıyla gerçekleştirdiği işlerin çoğu, özel sektöre aktarılmıştır.

Bu durum sektörümüzde de gözlenmiştir. Özellikle belediyeler, üretken kuruluşlar olmayı bırakıp, kontrol ve denetleme kurumları durumuna dönüşmüşlerdir. 1983'lerde sonra "mumla aranan" elemanlar olan harita mühendislerinde serbest çalışma eğilimi güçlenmiştir. Bu hızlı gelişmeler, bir karmaşayı da yanısıra getirmiştir. Özel kesimin;

- Kurumsallaşamamış,
- Teknolojik altyapısını kuramamış,
- Cılız anaparalı,
- Güçsüz tüzel altlıklı,
- Devletin özel ilgi ve desteğinden yoksun olması, genel karakteristikleri

arasındadır.

Serbest çalışanlar kesiminde, özel sektörleşme eğilimi olgunlaşmış, sancuları dinmiş değildir. Sektörümüzde, özel kesimin olması gereken düzeyi ve yeri neresidir?

2- HARİTACILIKTA ÖRGÜTLENME VE ÖZEL SEKTÖR:

Sektörümüzde sorunların çokluğu ve karmaşıklığı, yapılabilecek en kolay saptamalardan birisidir. Bunların bir biçimde ele alınması gerekiyor. Sorunlara yaklaşım biçimi, çözümün köktenci ya da parçacı olmasını belirleyecektir. Sorunların sıralanmasında örgütlenmeyi birinci sıraya koymak neden önemli ve anlamlıdır.

- . Harita kadastro sektörü, çağdaş gelişmelerle buluşma sancuları içerisindeydir.
- . Sektör, hizmet üretimi açısından dağınık görünümündedir.
- . Sektör, çevre sektörlerle bütünleşmede zorlanmakta ve güçsüz kalmaktadır.
- . Sektör, insan gücü kaynağını yeterince değerlendirememektedir.
- . Sektör, kamuoyu yaratmakta cılız kalmaktadır.
- . Sektör, ülke sorunlarına ağırlıklı biçimde eğilememektedir.

Ve bu sıralama artırılabilir.

O zaman nasıl toparlanacaktır bu sektör? Bir toparlayıcı merkezin ve bu merkezin dallanmasının eksikliği, sorunların sürüp gitmesinin en büyük nedenidir. Bu eksikliği sektörün bütünü içinde gözlemek olanaklıdır.

Sektörü oluşturan tüm kurumsal yapıların;

- . Kamu kurumlarının,

- . Eğitim kurumlarının,
 - . Araştırma ve Planlama kurumlarının,
 - . Özel çalışan birimlerin,
- hepsi bütüncül bir bakışın büyütecinin altına yatırılmalıdır.

Örgütlenmede, bu bütünü gözden kaçırmak, sorunu tek tek kurumlar düzeyine indirmek çözümü ötelemek demektir.

Özel kesimde bu bağlamda ele alınmalı, sektör içindeki konumu belirginleştirilmelidir. Özel kesimin kendisine özgü gizli güçleri ve yapılanması mutlaka değerlendirilmelidir.

Ama bu değerlendirmeyi yaparken, özel kesimin şu andaki durumunu didikle-mekte ve acı da olsa bazı gerçekleri ortaya koymakta yarar var. Bu ele alış, bilimsel bir yaklaşımdır da. Çünkü, sorunu çözmek için sorunu bilmek ve doğru tanımlamak gerekir. Varolan gerçekliği tüm çıplaklığıyla ortaya koymak gerçekçi çözüm arayışlarının da çıkışında yer almaktır.

O zaman biz serbest çalışanlar kanadını nasıl tanımlayabiliriz? Bu kanadın dışı yansımalarının ötesinde, içinde bulunduğu durum nedir? Bu kanadın sorunları nasıl bir yapılanmanın ürünüdür?

3- SAYILARIN DİLİYLE "ÖZEL SEKTÖR"ÜN YAPISI

Olguyu genelle ilişkisi içinde ele almakta yarar var. Ülkemizde ne zaman ne kadar harita mühendisi vardı? Bunların kaç serbest çalışma yolunu seçti? Çizelge 1 harita mühendisleri ile serbest çalışanların illere göre dağılımını vermektedir. Bu bölümde verilen tüm sayılamalar 31.10.1988 tarihindeki durumu göstermektedir.

Harita mühendisleri ile ilgili rakamlarda, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odasına kayıtlı olanlar temel alınmıştır. Her ne kadar 1982 Anayasa'sına göre TMMOB yasasında yapılan değişiklikle kamu sektöründe çalışanların Oda'ya üye olma zorunluluğu kaldırılmışsa da, son sayılamalar şu anki durumu %95 olasılıkla doğru yansıtmaktadır. Çizelge gözleendiğinde, 67 ilden 2 tanesinde hiç harita mühendisi yokken, toplamın %36 sı iki ilimizde (Ankara ve İstanbul'da), %58.7'si 8 ilimizde (Adana, Ankara, Balıkesir, Bursa, İstanbul, İzmir, Konya, Trabzon) bulunmaktadır. Genel bir değerlendirme ile illerdeki sayıların yarısı ya da genel toplamın 1/3'ü serbest çalışmaktadır.

Göze çarpan önemli bir nokta da, serbest çalışanların özellikle büyük kentler ve kıyı kentlerinde yığılmış olduklarıdır. Bu durum, bu bölgelerde harita işlerinin çokluğu ile özellikle büyük kentlerde iş yakalama olanaklarıyla açıklanabilir. Özellikle Ankara ve İstanbul'un kalın biçimde ortaya çıkışı, bürokrasi, genel müdürlükler, diğer mesleklerdeki örgütlerle ilişkiler ve bu kentlerdeki sosyal kültürel yaşam olanaklarıyla ilintilendirilebilir.

Çizelge 2 bir başka sayılmayı, meslektaşlarımızın bugünkü sayıya ulaşmalarının tarihini vermektedir. Her yıl mesleğimize mühendis olarak katılanlarla ulaşılan sayı, bunlardan özel kesimi seçenlerin miktarı açıkça gözlenebilmektedir.

1974'teki artışın özel durumu bir yana, bu yıllardan sonra harita mühendislerinin 100'ün üzerinde rakamlarla artmasının nedeni, 4 yüksek öğrenim

kurumundan mezun verilmesidir. Aynı yıllardan başlayarak serbest çalışanların sayısı da sürekli artmaktadır. Bu artış 1984 yılında bir sıçramaya dönüşmektedir. Nedeni, genel adıyla İMAR AFFI uygulamalarının başlamasıdır. O dönemdeki yerel yönetim politikalarıyla pompalanan ancak tüzel olarak bile gerçekçi temellere dayanmayan geçekundu ve imar affı uygulamaları, bir altın dönemin başlangıcı olarak görülmüştür. Çekiciliği birçok meslektaşın bu olayın içine girmesine neden olmuştur. Ancak bugünlerde (özellikle 1 yıldan buyana) deniz tükenmiştir. Tükenmiştir ama, serbest çalışanlar da genel toplamın 1/3'ünü oluşturmuşlardır.

%30.3'lük rakamın yapısı nasıldır? Yapılaşma-kurumsallaşma durumu nedir? Çizelge 3 bu konularda bir fikir vermektedir. 31.10.1988 tarihi görünümüyle, ülkemizde halen 1004 adet özel kesime ait kurum (özel büro, şirket) bulunmaktadır. Bunlardan 526 tanesi kamu kurumlarının çıkardığı ihalelerden iş yükümlenebilmek için çeşitli karnelere (A,B,C,D,E gruplarında karnelere) sahiptir. Dolayısıyla, özel kesimde çalışanların %52'si kamu kurumlarının ihalelerine girme hakkına, sahiptir. Çeşitli karne gruplarına sahip 526 özel çalışanların 92 tanesi ŞİRKET, 434 tanesi de ÖZEL BÜRO (adi şirket) olarak kurulmuşlardır. Buradan özel sektördeki şirketleşme konusunda genel bir fikir edinilebilir.

Ya şirketlerin durumu ve dağılımı nedir? Karne gruplarına göre bunu ÇİZELGE 4'te bulmak olanaklı. Sonuç, 92 şirkette limited türü kurumsallaşma %94.5'lik bir yere sahiptir. Anonim şirketler ise yalnızca %4.3'lük bir orana sahiptir.

Şimdi özel sektördeki şirketleşme-kurumsallaşma-örgütlenme konusunda iyi bir değerlendirme yapılabilir artık; yani yapılaşmanın cıvıllığı değerlendirilebilir.

Özel kesimin işçisinden-yöneticisine kadlar insangücü ve kullandığı teknoloji araç-gereç durumu konusunda gerçekçi sayılar ne yazık ki yok. Ancak, İller Bankası kaynaklarından yararlanarak, bu kesimin sahip olduğu ölçme aletlerinin durumu ÇİZELGE 5'te verilmiştir. Bugün için İller Bankası Genel Müdürlüğünde kayıtlı olan çeşitli karne gruplarına sahip 176 adet harita yüklenicisinde 175 elektronik uzunluk ölçer var. Arazide kayıt yapan elektronik kayıt edici takeometrelerin (Total station) sahibi olanlar belki de iki elin parmakları kadar.

Bilgi işlemede, bilgisayar olanaklarından yararlanma eğilimi güçlü. Ancak teknoloji seçiminin sağlıklı yapıldığını söylemek güç. Cep tipi bilgisayarların kullanımı yaygın. Bilgisayarı yalnızca hesaplama yanıyla değerlendirme yanlışlıkları yapılıyor. Grafik-etkileşimli (interaktif) sistem kullanan var mı?

Öte yandan, ülkemizde harita ya da haritacılık işleri yaptırma konusunda özel bir yeri olan İller Bankası'na kayıtlı olan harita yüklenicilerinin sayısı ÇİZELGE 6'da verildiği gibi. ÇİZELGE 3 ile yapılacak bir karşılaştırmada, çeşitli karne gruplarına sahip 526 büro -şirketinin yalnızca 176 sının yüklenici olarak İller Bankası ile çalışmış olması dikkati çekiyor. Hele E grubu karnelerin yalnızca %17'sinin İller Bankası ile çalışmış olması düşündürücü. Bu oranın sonraki yıllarda daha da aşağıya düşme olasılığı güçlü.

İller Bankasıyla olan ilişkinin diğer yanları, sonraki bölümde ele alınacak. Ancak burada şu söylenebilir; ÇİZELGE 3 ile ÇİZELGE 6 karşılaştırıldığında serbest çalışanların büyük bölümü, yerel ya da özel işlerde çalışıyor, yaşam buluyor.

Ülkemizde haritacılık işleriyle ilgili Karne Yönetmeliği'nin özel kesimdeki yapısallığı etkilediği biliniyor. Bu yönetmelik yürürlüğe girdiğinden buyana çeşitli açılardan eleştirilere konu oluyor. Özellikle devlet ihalelerinde karne, belirleyici bir önem taşıyor. Yönetmeliğin getirdiği sınırlamalar, yüklenicilerin kamuyla çalışma eğilimlerini zayıflatıyor. ÇİZELGE 7 yıllara göre, harita yüklenicilerinin ellerinde bulundurabilecekleri toplam iş miktarını, bedel açısından göstermektedir. Günümüzde, yapılacak işlerin keşif bedellerinin sürekli büyümesine karşın, yönetmeliğin ve bundan sorumlu kurumun durağan rakamlar getirmesi, alt karne gruplarının yukarıya sıçramasını oldukça zorlaştırmaktadır.

Bu bölümde verilecek son çizelgedeki rakamlar bir hüznün tablosunu oluşturuyor. Mesleğimiz için bir kara mizah tablosu bu. İller Bankası'na 1963-1987 yılları arasında yaptırılan halihazır harita işleriyle ilgili sonuçları veriyor ÇİZELGE 8. Üretilen iş miktarı hiçte azımsanacak bir sonuç değil. Eğrisiyle doğrusuyla özel sektör bu sonuçlarla övünebilir. Toplam 1 533 052 Ha.lık alanı kapsayan 3135 işin metrekaresinin maliyetleri gözleendiğinde övgü daha da artmalıdır, ya da derin hayretlere düşülmelidir, "bu paraya bu işler nasıl bitirilmiş-bitirilebilmiş" diyerek.

Ve dahası üzüntü duyulmalıdır bu kadar ucuza iş ürettiğimiz için. ÇİZELGE'nin son sütünü bir burukluk yaratmaktadır. 1975'te 1 m² halihazır haritanın 5 kuruşa, 1977'de 10 kuruşa mal olduğunu görmek bizleri utandırmalıdır. Ya 1987'de 1 m² halihazır haritanın 3 TL'ye mal olduğunu görmek?

Bugün;

. 1 bardak su 100 TL

. 1 m² badana 2500 TL

. 1 m² toprak hiçbir yerde binli rakamların altında değil

. 1 dilim elma 13 TL

. 1 maltepe sigara 30 TL

Özcesi, özel kesimimiz tam bir ucuz emek cennetidir.

Sayıların diliyle özel sektörün durumu yukarıdaki gibi. Bu sonuçlar, örgütlemeyi neden birinci sıraya koyduğumuzu destekler nitelikte. Bu değerlendirmeler, yalnızca yapıyla ve hizmet üretimiyle ilgili değerlendirmeler. Oysa, özel kesimin başka açılarda da ele alınması gerekiyor. Bir diğer deyişle, özel sektörün sıkıntılarının ve açmazlarının, sorunlarının da ortaya konması zorunlu.

Nedir bu sorunlar?

4- SATIR BAŞLARIYLA SORUNLAR

4.1- Yine Örgütlenme

Özel kesimi yalnızca hizmet üretimindeki örgütlenme olarak ele almamak gerekiyor. Örgütlenme, bir güç odağı olabilmeyi, bir çıkar savunusu yapabilmeyi eklemlidir. Oda, genel mesleki çıkarların savunucusu iken, belki ülkemizdeki konumu nedeniyle, özel kesimin özel sorunlarına el atmayabilir. O zaman, hem Oda ile birlikte hemde Oda'nın dışında sağlıklı bir örgütlenme gereklidir. Bu konuda daha önce denenmiş ancak başarıya ulaşamayan oluşumlar değerlendirilmelidir.

Hizmet üretimi açısından yaklaşıldığında, küçük ve dağınık üretim birimleri

yerine, anapara-anamal ve teknoloji-insangücü açısından güçlü kurumlar oluşturulmalıdır. Küçük ve güçsüz birimlerin gelecekteki şanslarının az olduğunu, karın doyurmalık birimler olmaktan kurtulmalarının zor olduğunu söylemek büyük bir kehanet değildir.

Ülkedeki gel-gitleri bol bir ekonomik yapı da ayakta kalmanın ötesinde üretim yapabilmek için böyle bir yapılanmayı kaçınılmaz kılmaktadır.

4.2- Yalnız Hizmet Üretimi Yeter mi?

Bir sektör yalnızca hizmet üretimiyle sınırlı kalmamalıdır. Sağlıklı bir yapı, bunun yanısıra;

- . Değişimlere önderlik etme,
- . Bilgi üretme,
- . Toparlayıcı olma,
- . Çağdaş olma, gibi özellikleri de taşımaktadır. Bu özellikler, yapının temel özellikleri olmalıdır.

Ancak, ülkemiz özeli gözlemlendiğinde özel kesimin sınıfta kaldığı söylenebilir. Uygulamayla iç içe olan bu kesimin deneyimlerini yazılı metinlere dönüştürememesi hayret vericidir. Seminerlerde, Kurultaylarda bu kesimin sözcüleri, yalnızca sözel oturumlarda yer almaktadırlar çoğunlukla.

Az sonra ele alınacak anapara sorunu nedeniyle özel sektörde yenilenme oranının çok düşük olduğu söylenebilir. "Gelenekselcilik" ağırlığını sürdürmekte ve yeterli görülmemektedir.

Gelenekselcilik hizmet üretimine de yansımaktadır. Halihazır harita yapımı ve plan uygulamaları genelde serbest çalışanların arasına sıkışıp kaldıkları iki alan olmuştur. Yeni çalışma alanları yaratamama bu kesimin en temel sorunlarından birisidir.

Gelişmekte olan bir ülkede, serbest çalışanların mühendislik ölçmelerinde yok denecek kadar yer almaları düşündürücüdür. Bu dar kalıplar kırılmalı, bir kabuk değişimi yaşanmalıdır.

4.3- Niteleme Sorunu

Harita mühendislerinin 1/3'ünü oluşturan 1004 adet büro yada şirketin tamamını yada bunların içinde karneli olanların sayısı olan 526 birimin hepsini özel sektör olarak nitelemek doğru olur mu? Serbest çalışan-özel sektör-yüklenici kavramlarını yerli yerinde kullanmak gerekiyor. Her serbest çalışan özel sektör sayılmaz.

Özel sektör olmanın önkoşullarını oluşturan;

- . Anamal-anapara birikimini,
- . Kurumsallaşmayı,
- . Girişim gücünü,
- . İnsangücü örgütlenmesini,
- . Üretim örgütlenmesini, sağlayamamış birimleri özel sektör olarak nitelemek gerçeği değildir. Bu yaklaşım sürdürülürse, sektörümüzde özel sektörleşme oranının çok düşük olduğu sonucuna varılır.

Yok pahasına çalışarak, anaparanın birikmediği koşullarda rekabet gücünden yoksun kalarak, küçük işlerle küçük kazanarak özel sektör olunabilir mi?

Özel sektörün diğer sektörlerdeki anlamına uygun bir yapılanmaya gidilmesi hem sektör içi güçlenme hem de sektör dışına karşı etkili olma açısından son derece yararlıdır.

4.4- Fizik Boşluğu Sevmez

Kurumsallaşma ve girişimcilik konusundaki yetmezlik nelere mal oluyor? Bugün ülkemizde yaşanan derin bunalım, sektörümüzü de doğrudan etkilemektedir. Birçok, serbest çalışan harita mühendisi kendi geleceklerine haklı olarak kuşkuyla bakmaktadır.

Ancak, yine de öyle işler varki mutlaka yapılması gerekiyor. GAP gibi, Çukurova kentsel yerleşim projesi gibi. Yeni uygulama alanları ve büyük iş düşünmek için bunlardan iyi fırsat olurmu? Ancak sektör içindeki güçlü yapılanma boşluğu, girişimi etkiliyor. Ve fiziğin doğal yasası gereği, bu boşluk diğer sektörlerce doldurulmaya çalışılıyor.

. GAP ihalelerine 2 şirket katılabiliyor. Çünkü, yalnızca geçici teminat 400 milyon TL dolayında. İstenilen diğer koşulları sağlamış kurum yok. Bu ikiden 1'i birinci ihalede elenince 1 haritacılık şirketi 2 inşaat şirketiyle karşı karşıya kalıyor.

. Çukurova kentsel yerleşim projesi ihalesinde, tek başına hiç harita şirketi yok.

. İstanbul'un büyük ölçekli haritalarının fotogrametrik yöntemle yapılması ihalesi de haritacı olmayan bir şirkete veriliyor.

Özcesi, fiziğin sevmediği boşluk dolduruluyor. Yeni iş alanları, yeni büyük ihaleler yine olacaktır. Ve sektör, belkide "kaçan balık büyük olur" diyerek avuncaktır.

4.5- Teknolojik Yenilenme

Her ne kadar örgütlenme birincil sırada geliyorsa da, teknolojik yenilenme olayına da hakkını vermek gerekiyor. Bu konudaki iyi niyetli eğilimler sevindirici. Çünkü, istemesekte gelişmiş-çağdaş teknolojiler burnumuzun dibine gelmiş durumdadır. Yeterli birikimlerin olmaması, özgün gelişmiş donatılar yerine, kullanılmış olanlara yönelmeye neden oluyor. Çünkü, özgün olanlar, bu bunalım koşullarında yatırım yapmayı düşündürecek kadar pahalı.

Veriyi işleme ve bilgiyi sunma konularında, bilgisayar destekli süreçler yaratma konusu sözlerde ve istemlerde kalıyor. Bunu başaranların sayısı çok az.

Çünkü, bunların hepsi çok parayı gerektiriyor.

Çünkü, bu para haritacılıkta kolay birikmiyor.

Çünkü, yatırımları verimli ve atıl kalmayacak biçimde kullanamama tehlikesi var.

Bu nedenlerle, çağdaş anlamda teknolojik yenileme yavaş.

4.6- Birim Ederlerin Soğukluğu

Birim ederlerin daha gerçekçi ele alınması gerek. Yıllardan beri yapılan, bir

önceki yıla ilişkin olan ederleri bir katsayıyla çarpmak ve yeni diye ortaya sürmek.

Birim ederler, geniş bir katılımla yeniden ele alınmalı, tanımlanmamış yeni iş alanları formüle edilmeli, eder (fiyat) kırma olayını sınırlandıracak yaptırımlar getirilmelidir. Daha onurlu bir meslek ortamı için bu yapılmalıdır. Ve gerçekten bu olaya ciddi ve gerçekçi yaklaşılmalıdır. Oluşturulacak birim ederler, meslektaşların desteğini aldıktan sonra kamuoyu ve komşu sektörlerle karşı güçlü olarak savunulmalıdır. Bu birim ederlerle, "ne ölünür ne de dirilinir". Yinelemek pahasına, geniş katılımlı bu komisyon birim ederleri "yeniden" ele alınmalıdır.

4.7- Karne Çıkmazı

Bir diğer kangrenlik sorundur "Karne" sorunu. İlgili yönetmelik, karne alımı ve yükseltimi konularında adaletli ve-nesnel olmayan ölçütler getirmiştir.

Bugün, öyle ya da böyle şirketini kurmuş, örgütlenmesini yapmış D-E grubu karnesi olan birinin kamuda şansı azdır. Karnenin bir önkoşul olarak ileri sürülmesi gerçekçi değildir. Karne gerekli bir koşuldur. Ancak, yeterli koşul değildir.

Çünkü, bugün yalnızca yüksek karnesi olan birçok harita mühendisinin hiçbir örgütlemesi olmamasına karşın, bunlar büyük işler almakta ve ihalesini aldığı kurdan çıkmadan işi taşarona devretmektedir.

Bu karne yönetmeliği üretken olmayan, rantiyeye nitelikli kazanç eğilimlerini yaratmıştır. Bu eğilim sektör açısından tehlikelidir.

Serbest çalışanlar kanadında karne alım-satımını durduracak ya da böyleleri durumlarda sektörün geleceği açısından olumsuz gelişmelere izin vermeyecek bir yetkilendirme yolu bulunmalıdır. Serbest çalışabilme yeterliliği başka ölçütlerle belirlenmeli, böyleleri yeterliliği olan harita mühendisleri her ihaleye katılabilmelidir.

4.8- Cılız Devlet Desteği

Diğer sektörlerle bakıldığında, bizim serbest çalışanlarımızın devletten ilgi ve destek gördüklerini söylemek olanaklı değildir. Kredi ve destek politikalarından sektörümüzünde pay almasını sağlayacak girişimler için geç kalınmıştır. Ama zararın neresinden dönülse kardır.

Bu konuda kamuoyu yaratmak ve ilgili politikaların sektörümüze de uygulanması için çalışmak, birçok sıkıntının aşılmasında önemli ivmeler yaratacaktır.

4.9- Mesleki Çıkarlarda Duyarlılık

Bazı gelişmeler oluyor. Olumluları var, olumsuzları da. Örneğin, İmar Yasası değişiyor. Bazı meslek odalarının, imar planı uygulamaları için ilginç istemleri var; plan uygulamalarının altına harita mühendislerinin yanısıra, kendi meslektaşlarının da imza koyması gibi...

Yeni bir gizlilik yönetmeliği çıkarılmaya çalışılıyor. Büyük ölçekli harita üretimiyle ilgili olanlar da içinde "her tür" bilginin gizli olması isteniyor.

Bakıyoruz ne bir ses, ne bir nefes. Bir vurdum duymazlık, bir duyarsızlık var. Bizi var eden koşullar zayıflatıyor. Hiçbir tepki yok.

Ne olusa olsun; sıkıntı olsun, parasızlık olsun duyarlılık yitirilmemelidir. İlgili ve yetkili meslektaşlarımızı uyarmak, doğru kararlar alınmasına katkı

sağlamak bir görevdir. Geç kalınırsa, bir hatadan geri dönmek zor olmaktadır. Geri dönünceye kadar atılan adımlar sorunlar yaratmaktadır.

Bu ve benzeri konularda, katılımcı ve demokratik bir inançla olayların üzerine gitmek, daha çok meslektaşın katılımı için çaba harcamak mesleki sorumlulukların yerine getirilmesinin en güzel örneğidir.

4.10- Kamu Sektörüyle İlişkiler

Serbest çalışanların, iş yaptıkları kamu kurumlarıyla ilişkilerinin sağlıklı olduğu söylenemez. Kamudan özel kesime bakış açısı farklıdır. Bu farklılık değişik istem biçimlerine dönüşmektedir.

Hizmet üretme ve kazanç açısından kamu ile özel kesim birbirinin karşısına konmamalıdır. Özel kesimin var olmasını gerektirecek nedenler sürdükçe, kamu kesimi ile ilişkiler sürecektir.

- . İş alma,
- . Bir iş için veri alma,
- . Bir iş kabulü için değerlendirme,

konularındaki ilişkileri ve istemleri, işgörünün gerektirdiği yükümlülüklerin yerine getirilmesi sonucu kolaylaştırmak özel kesimin beklentisidir.

Genelleme yapmadan bazı meslektaşların yaşadıkları olayları değerlendirmek üzücü sonuçlara götürmektedir. Adına ne denirse densin, ilişkiyi parasal noktaya götürmek kenetlenmeyi zayıflatan, mesleki bütünleşmeyi geciktiren nedenlerdir.

Kamu ve özel kesimlerin uyumlu işbirliği, sektörümüzü güçlendirecek önemli bir kazanım olacaktır.

4.11- Sektör İçinde Kalmak

Öte yandan bir başka eğilime de değinmek gerekiyor. Sektör içinde binbir emek ve zorlukla yaratılan anaparayı başka sektörlere kaydırma-yatırma eğilimi.

Kimse kimsenin yatırım istemine karışamaz. Ancak bu sektörü yalnızca bir basamak olarak görmek de üzücü. Hem sektör içinde kalmak hem başka alanlarla ilgilenmek kabul edilebilir. Fakat sektör içinde dönen çok sınırlı parayı başka sektörlere kaydırmak, harita sektörünün gelişmesini yavaşlatmaktadır.

4.12- İlle de Profesyonellik

Çoğunluk futbolu çağrıştıran bir kavram "profesyonellik". Yani futbolu bir gelir kaynağı yapmak anlamında. Daha doğrusu futbolu bir "meslek" olarak kabul etmek, yaşamını bundan sağlamak profesyonellik olmaktadır.

Bu, yalnızca futbol için değil, tüm meslekler için geçerli. Bir meslek, çoğunlukla yaşamayı, yaşamayı sürdürmeyi olanaklı kılar. O zaman, yukarıdaki yaklaşıma uygun olarak her meslek sahibi bir profesyoneldir.

Profesyonellik, bir işi, bir mesleği, o mesleğin kurallarına uygun olarak yapmak demektir. Mesleğin hakkını vererek yapmak demektir. Bunun için bir meslek bilgisinin olması, bu meslek bilgisinin özümsemesi, bu bilgilerin o mesleğin kurallarına uygun biçimde uygulanması, mesleki bilginin ve kuralların geliştirilmesi yenilenmesi-güncelleştirilmesi, mesleki disiplin ve sorumlulukların yerine getiril-

mesi, mesleki işbirliklerinin ve ilişkilerde saygınlığın artırılması, mesleki çıkarların korunması ve savunulması gerekir.

Bu konularda düşündürücü noktalar var.

Mesleğimizi, profesyonelce olmayan davranışlardan dolayı bir yerlere vardiıramıyoruz. Mesleğimizin kişiliğini geliştiremediğimiz gerçeği, karşılaştığımız engellerin nedenini oluşturuyor.

Sektörümüzün diğer öğeleri bir yana, özel kesimde amatörlüğü çağrıştıran davranışların ve uygulamaların olumsuzlukları sürekli gündemde yer alıyor.

Özel kesim, "özel sektör" kavramının içerdđi unsurlara sahip değil. Bunlar olmayınca da özel sektör ayağa kalkamıyor. Sektör içinde bir güç merkezi olma, sektör içinde bazı yönelişlere önderlik etme, sektör içi dayanışmanın geliştirilmesine katkı, sektör ve ülke sorunlarına duyarlılık gibi konularda etkisiz ve güçsüz.

HARİTA MÜHENDİSLERİNİN VE SERBEST ÇALIŞANLARIN İLLERİ GÖRE DAĞILIMI

(31.10.1988 tarihi görünümüyle)

ÇİZELGE-1

İLLER	HKMO'ya üye olanların sayısı	Harita yüklenicisi büro şirket sayısı	Harita yüklenicisi sahibi yüklenici sayısı	Harita yüklenicilerinin karne grupları dağılımı				
				A	B	C	D	E
01 ADANA	79	20	7			1	3	3
02 ADIYAMAN	11	3	2		1			1
03 AFYON	19	13	4					4
04 AĞRI	2	-	-	-	-	-	-	-
05 AMASYA	9	4	1					1
06 ANKARA	497	182	143	26	34	46	13	26
07 ANTALYA	92	50	18		2	4	6	6
08 ARTVİN	2	1	-	-	-	-	-	-
09 AYDIN	63	18	9	1		1		7
10 BALIKESİR	78	21	11		1		2	8
11 BİLECİK	9	2	2					2
12 BİNGÖL	3	2	-	-	-	-	-	-
13 BITLİS	-	-	-					
14 BOLU	16	4	2			1		1
15 BURDUR	12	3	3					3
16 BURSA	102	35	20		2	3	1	14
17 ÇANAKKALE	27	13	6			1	1	4
18 ÇANKIRI	6	1	1					1
19 ÇORUM	27	8	4		1	1		2
20 DENİZLİ	53	19	7	1			1	5
21 DİYARBAKIR	28	4	1					1
22 EDİRNE	32	4	2		1			1
23 ELAZIĞ	23	3	1			1		
24 ERZİNCAN	7	1	1					1
25 ERZURUM	19	2	2		1		1	
26 ESKİŞEHİR	28	8	7		1	3	1	2
27 GAZİANTEP	30	11	5				2	3
28 GİRESUN	7	4	3					3
29 GÜMÜŞHANE	2	-	-					
30 HAKKARİ	-	-	-					
31 HATAY	57	25	11			3	2	6
32 ISPARTA	26	7	2				1	1
33 İÇEL	64	21	13	1		3	1	8
34 İSTANBUL	699	145	82	7	13	16	8	38

İLLER	HKMO'ya üye olanların sayısı	Harita yüklenicisi, büro, şirket sayısı	Karne sahibi yüklenici sayısı	Harita yüklenicilerinin karne grupları dağılımı				
				A	B	C	D	E
35 İZMİR	206	81	41	3	6	15	5	12
36 KARS	5	3	-					
37 KASTAMONU	8	3	1			1		
38 KAYSERİ	29	12	3		1			2
39 KIRKLARELİ	15	4	3		1		1	1
40 KIRŞEHİR	9	4	2					2
41 KOCAELİ	31	13	8			5	1	2
42 KONYA	166	57	24	2	3	5	1	12
43 KÜTAHYA	18	6	3			2	1	
44 MALATYA	18	4	1					1
45 MANİSA	59	26	7			2		5
46 KAHRAMANMARAŞ	35	11	6				2	4
47 MARDİN	4	1	-					
48 MUĞLA	66	29	11			1	1	9
49 MUŞ	3	3	-					
50 NEVŞEHİR	2	-	-					
51 NIĞDE	32	13	5			1	1	3
52 ORDU	38	13	5		1	1	1	2
53 RİZE	10	2	1					1
54 SAKARYA	28	7	3			1		2
55 SAMSUN	78	16	11		2	3	1	5
56 SIIRT	2	-	-					
57 SİNOP	4	1	1					1
58 SİVAS	33	2	1					1
59 TEKİRDAĞ	39	12	3				2	1
60 TOKAT	20	7	3					3
61 TRABZON	119	18	7				2	5
62 TUNCELİ	1	-	-					
63 ŞANLIURFA	20	4	-					
64 UŞAK	18	5	4			1		3
65 VAN	19	1	-					
66 YZGAT	10	3	-					
67 ZONGULDAK	39	9	2					2
T O P L A M	3313	1004	526	41	71	119	64	231

HA. TA. MÜHENDİSLERİN VE SERBEST ÇALIŞANLARIN YILLARA GÖRE DAĞILIMI
(31.10.1973 tarihi itibarıyla)

ÇİZELGE-2

YILLAR	Har. Kai. Mh. Plası üye sayısı		Harita yüklenicisi olarak genel olarak açılan	Büro, şirket sayısı harita yüklenicileri bugün için			Harita yüklenicilerinin genelindeki oranı
	yeni kayıtlı	genel toplam		genel olarak açılan	bugün için aktif olan	genel toplam	
1974	35	36					
1975	31	67	(2)				
1976	27	94	-				
1977	29	123	(1)				
1978	38	161	(1)				
1979	40	201	-				
1980	35	236	-				
1981	39	275	-				
1982	31	306	-				
1983	32	338	(5)				
1984	17	355	(1)				
1985	26	381	(1)				
1986	29	410	-				
1987	31	441	(1)				
1988	44	485	(6)				
1989	32	517	17	3	14	14	2.7
1970	35	552	3	2	1	15	2.7
1971	52	604	5	-	5	20	3.3
1972	49	644	6	2	4	24	3.7
1973	52	706	11	3	8	32	4.5
1974	290	796	59	17	42	74	7.5
1975	74	1070	25	7	19	92	8.4
1976	104	1174	51	15	36	128	10.7
1977	153	1347	66	16	50	178	13.2
1978	181	1528	81	25	56	234	15.3
1979	131	1559	84	29	55	289	17.4
1980	143	1802	86	23	63	352	19.5
1981	173	1980	51	14	37	389	19.6
1982	197	2167	44	7	37	426	19.6
1983	173	2346	68	16	52	473	20.4
1984	205	2551	100	13	87	555	22.1
1985	142	2693	78	8	86	651	24.2
1986	171	2884	100	6	74	745	25.8
1987	250	3134	142	6	116	831	28.1
1988	177	3313	126	3	123	1004	30.3
TOPLAM	3313	3313	1219	215	1004	1004	30.3

NOT: a) 1974 yılındaki önemli artış harita subaylarına (152 kişi) mühendis ünvanı verilmesinden kaynaklanmaktadır.

b) Yaşamını yitiren harita mühendisleri genel toplam içinde yer almaktadır.

c) TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası kayıtlarında, 1969 yılından sonraki harita yüklenicilerine ilişkin bilgiler bulunmamaktadır. Bu bilgiler bugün için kesin bilgilerdir. 1969 yılı öncesine ait parametrez içinde verilen rakamlar, 3. Beş Yıllık Kalkınma Planı Harita Kadastro Özel İhtisas Komisyonunda görev yapanların çalışmalarından elde edilmiştir.

Karne sahibi harita yüklenicilerinden şirket ve büroların karne gruplarına göre dağılımı:

ÇİZELGE-3

Şirket Türü	Karne Grubu	Karne Grupları					TOPLAM
		A	B	C	D	E	
Şirketler (A.Ş. LTD, KOLL)		20	31	24	5	12	92
Bürolar		21	40	95	59	219	434
TOPLAM		41	71	119	64	231	526

Karne Sahibi Harita Yüklenicisi şirketlerin türleri ve karne gruplarına göre dağılımı

ÇİZELGE- 4

Şirket Türü	Karne Grubu	Karne Grupları					TOPLAM
		A	B	C	D	E	
Anonim Şirket		2	2	-	-	-	4
Limited Şirket		18	29	24	4	12	87
Kollektif Şirket		-	1	-	-	-	1
TOPLAM		20	31	24	4	12	92

İller Bankası'na Her Yıl Kontrolü Yapılan Harita Yüklenicilerine İlişkin Ölçme Aletlerinin Durumu

ÇİZELGE-5

Alet türü	sayısı
Elektronik uzunluk ölçer	175
Teodolit	184
Takeometre	194
Nivo	114
TOPLAM	667

İller Bankası Genel Müdürlüğü Bugün İçin Kayıtlı Olan Harita Yüklenicilerinin Karne Gruplarına Göre Dağılımı

ÇİZELGE-6

Karne Grubu	Sayı
A	29
B	36
C	45
D	29
E	37
TOPLAM	176

Karne Yönetmeliğine Göre, Harita Yüklenicilerinin Ellerinde Bulundurabilecekleri İş Miktarlarının Yıllara Göre Dağılımı (1.000- TL)

ÇİZELGE-7

Yıl	Karne Türü A	B	C	D	E	1988'e göre katsayı
1980	sınırsız	27 590	16 554	11 036	5 518	9.75
1981	"	39 852	23 911	15 941	7 970	6.75
1982	"	47 950	28 770	19 180	95 90	5.61
1983	"	55 123	33 004	22 09	11 025	4.88
1984	"	68 974	41 385	27 590	13 795	3.90
1985	"	100 000	60 000	40 000	20 000	2.69
1986	"	137 950	82 770	55 180	27 590	1.95
1987	"	179 333	107 600	71 733	35 867	1.50
1988	"	269 000	161 400	107 600	53 800	-

Not: Harita yüklenicileri, bir yıllık süre içinde yukarıdaki çizelgede belirtilen miktarlar kadarlık işleri yükümlenebilirler.

İller Bankası Genel Müdürlüğü Harita Dairesi Başkanlığı'nın, 1963-1987 yılları arasında halihazır (Topoğrafik) Harita alımı ile ilgili miktarlarının geneli görünümü

ÇİZELGE-8

YILLAR	Bitirilen iş Adedi	İhaleye çıkarılan alan (Ha.)		İhaleye çıkarılan toplam alan(Ha.)	Gerçekleşen yatırımların harcamaları (1.000-TL)	Üretilen haritanın 1 m ² 'sinin maliyeti (TL.)
		yerleşim (meskun)	yerleşim dışı (G.meskun)			
1963	36	4 112	10 162	14 274	6 495	0.05
1964	93	10 379	23 007	33 386	5 475	0.02
1965	85	8 868	26 005	34 873	8 402	0.02
1966	120	10 953	26 053	37 006	9 385	0.03
1967	95	14 043	37 222	51 265	9 564	0.02
1968	146	10 924	37 362	48 286	14 970	0.03
1969	155	12 394	41 109	53 503	13 869	0.03
1970	107	12 408	44 496	56 904	9 032	0.02
1971	103	8 273	22 209	30 482	11 764	0.04
1972	98	10 990	26 978	37 968	13 308	0.04
1973	115	16 211	35 069	51 280	20 036	0.04
1974	220	18 677	62 492	81 169	31 973	0.04
1975	193	18 621	62 614	81 235	41 311	0.05
1976	135	15 994	50 894	66 888	48 389	0.07
1977	126	20 372	59 544	79 916	77 920	0.10
1978	158	21 893	71 264	93 157	99 711	0.11
1979	132	14 620	54 990	69 610	129 026	0.19
1980	89	12 057	29 500	41 557	197 025	0.47
1981	144	17 431	57 937	75 368	276 692	0.37
1982	106	18 604	46 383	64 987	277 017	0.43
1983	130	36 334	56 623	92 957	516 754	0.56
1984	132	33 251	40 825	74 076	542 856	0.73
1985	113	25 803.4	41 257.1	67 060.5	955 581	1.42
1986	157	36 207	55 874	92 081	2386 532	2.59
1987	147	35 189	68 575	103 764	3067 715	2.96
TOPLAM	3135	444 608.4	1088 444.1	1 533 052.5	8 770 802	0.57